

ANA VRAGOLOVIĆ: IGRE S RADNIČKIM PRAVIMA U HRVATSKOJ LUTRIJI

Objavljeno: 09.09.2020

Zahvaljujući generiranju značajnih novčanih sredstava Hrvatska Lutrija sudjeluje u realizaciji brojnih projekata, čiji je cilj "unaprijediti kvalitetu života na mnogim područjima društvenog života i u svim dijelovima Hrvatske", barem tako piše na njihovoj web stranici. No, brine li Lutrija za kvalitetu života svojih radnika i kakvi su uvjeti rada prodavačica i prodavača pitanja su koja nas zanimaju – notorne seksističke reklamne kampanje ne obećavaju pozitivna iskustva. O temi razgovaramo s prodavačicom u Lutriji i sindikalnim povjerenikom Republičkog sindikata radnika Marijem Jukićem.

Subvencije za teretanu ne plaćaju režije

Hrvatska lutrija državna je firma koja se bavi organiziranjem igara na sreću, lutrijskih i kladioničkih igara te igara na automatima i u casinima. Prema podacima portala FinInfo neto dobit Lutrije raste iz godine u godinu – samo od 2017. do 2019. povećala se s 45,3 na 54,5 milijuna kuna. Istovremeno, plaće prodavača već duže vremena ostaju sramotno niske – oko 4300 kuna, kažu u [Republičkom sindikatu radnika](#) (RSR) koji djeluje unutar poduzeća.

Radnici u Lutriji podijeljeni su u 15 grupa poslova, a najveću grupu, koja ima najniži koeficijent složenosti poslova, pa tako i najnižu plaću, čine prodavačice (84,74 posto te grupe su žene). Osim toga, podaci o prosječnoj plaći [dostupni na Facebook stranici sindikata](#) pokazuju da prosječna plaća žena (c. 5300 kn) zaostaje za 27 posto za plaćom muškaraca (c. 7400 kn). Položaj radnica srozavan je kroz godine – pod izlikom krize započete 2008. prodavačicama i prodavačima smanjena je osnovica za obračun plaće, uz obećanje da će biti vraćena na staro kad kriza prođe. "Kriza je prošla i lutrija je počela bilježiti rekordne poslovne rezultate, ali aktualna Uprava ne želi vratiti osnovicu na pretkriznu razinu pravdajući se da je to 'zasluga' bivše Uprave i da oni nemaju nikakve veze s time", govori nam Mario Jukić, sindikalni povjerenik RSR-a. Tada su prodavačicama smanjeni i putni troškovi.

Prodavači su dodatno degradirani kroz sistematizaciju radnih mjesta koja je na snagu stupila u travnju 2018. Tad su uvedeni klizni koeficijenti za radno mjesto prodavača, koji sada za većinu njih iznosi 1.45, za razliku od ranije kad su svi imali jedinstveni koeficijent 1.6. Paralelno s guranjem prodavača na marginu povećan je koeficijent nekim rukovodećim kadrovima, čime je jaz u primanjima postao još veći, tvrde u Republičkom sindikatu.

Jukić nam ilustrira težak socioekonomski položaj prodavačica i prodavača, uzrokovan konstantnim srozavanjem prava: "Radnici su ogorčeni, tinja njihovo nezadovoljstvo koje se boje javno iskazati, jer svaki takav čin završava represivnim mjerama, počevši od premještanja na udaljenije mjesto rada do otkaza ugovora o radu. Plaće stagniraju ili čak padaju, a oni se hvale s rekordnim dobitima i uplatama u državni proračun koje su svake godine sve veće i veće. Prodavači od toga

nemaju ama baš ništa. Tu i tamo im Uprava pokušava zamagliti oči bacivši koju mrvicu sa stola, poput subvencioniranog korištenja teretana ili uplata u treći mirovinski stup, ali od toga se ne podmiruju tekući troškovi života, od toga se ne plaćaju režije, ne kupuje hrana... Jako puno prodavača ima zaštićene račune, a jako ih puno poseže i za beskamatnim sindikalnim pozajmicama kao slamkom spasa.”

Uprava nerijetko obećava mogućnost povećanja plaće kroz stimulacije i nagrade, no takvim se dodacima uglavnom može manipulirati – povjerenik RSR navodi da su prošle godine dijelu radnika isplaćeni različiti iznosi nagrada za dobre rezultate, što je izazvalo negodovanje, zbog netransparentnih kriterija. Stimulacije obećaju, pa obećanje prekrše, pod izlikom da nisu zadovoljeni ciljevi prodajne akcije. Uz sve navedeno, ove godine su radnice i radnici za vrijeme *korona-križe* ostali zakinuti za prijevoz, topli obrok i uskršnicu.

Naša sugovornica Jasna (ime je promijenjeno) radi kao prodavačica u Lutriji. Materijalni položaj radnika komentira ovako: “Mi smo potplaćeni, konstantno nas se za nešto zakida, stimulaciju je postalo nemoguće ostvariti, ciljevi su nerealni. Od naše prosječne plaće živjeti ne možemo, ako je netko podstanar, još kad ima djecu, loše mu se piše. Ove godine nismo dobili ni uskršnicu od 300 kuna u bonu od Konzuma. Uz to nam trpaju sve više posla.”

“Ne mogu ljudima reći – molim vas, izađite van, meni je pauza”

Što sve za plaću od 4000 tisuće radnici moraju raditi? U opis radnog mjesta ulazi, kako nam Jasna objašnjava, “prodaja svog mogućeg asortimana, svih vrsta sportskog kladjenja i stranih loto kladjenja, šestice, sedmice, binga, srećki itd. Na nekim mjestima postavljeni su automati za igru, kao u kasinu, što je dodatan posao, zahtijeva više odgovornosti i više posla, ali nema nikakvog dodatka, plaća je ista. Uvijek ima akcija s kojima treba biti upoznat i nuditi ih kupcima, moramo brinuti o čistoći lokala. Dolazimo ranije na posao zato što ponuda za sportske kladionice i loto kladjenja za taj dan mora biti na panou od trenutka otvaranja, prije toga moramo još upaliti svjetla, aktivirati alarm, otvoriti sef, upaliti televizore, provjeriti je li sve u redu itd. Za to treba barem 15-20 min, i to ako ste uvježbani.”

Od kako je ukinuta pauza za dezinfekciju, radnici i taj posao moraju obavljati unutar radnog vremena. “Rečeno nam je da i to stignemo, ja zaista ne znam kako, da li da špricam igrače s alkoholom, da se popnem na luster pa iz zraka dezinficiram ili kako...”, pita se Jasna. A kad su na početku karantene ljekarne već bile opustošene, poslodavac je radnicima rekao da sami na R1 račun negdje kupe maske i rukavice.

Pod radno vrijeme radnici se u evidenciju rada piše 6 i pol sati. Pola sata računa se za pripremu, čišćenje ili nošenje pologa, no ona kaže da nekad stigne sve obaviti u tom vremenu, a nekad ne: “Stvari su relativne, ovise o tome gdje tko živi, koliko vremena mu treba za što, koliko će se zadržati u banci...”. Na nekim radnim mjestima poslodavci koriste “izvanrednu” situaciju, pa radnicima oduzimaju tih pola sata.

Da bi otišli na pauzu, radnici moraju ispuniti i isprintati obrazac na koji su napisali od koliko do koliko sati je lokal privremeno zatvoren. Međutim, većina lokala je dosta prometna. “Ne mogu otići na pauzu, na wc ili pojesti nešto jer ne mogu ljudima reći – molim vas, izađite van, meni je pauza. Mogla bih, ali to ne bi dobro završilo, trebao bi mi zaštitar za takvu situaciju. Već smo navikli da žvačemo i radimo, u svim lokalima većinom uvijek nekog ima, pa lovite trenutak kad nikog nema, a ako stignete ispisati obrazac onda možete na pauzu, ako ne, onda ništa. Ako se radi u trgovačkim centrima, imate za prijeći put od par minuta, a prije odlaska treba sve pospremiti, maknuti srećke, novac...”, govori nam Jasna.

U zadatke na radnom mjestu spada i nošenje pologa u banku: “Polog gotovine nosimo na trezor, imamo jednu karticu za to, drugu za dotacije – kad netko ostvari veći dobitak na prodajnom mjestu moramo imati novac za isplatu iznosa. Dužni smo s karticom otići na bankomat, a po jednoj transakciji možemo podignuti maksimalno 5000 kn. To znači da moramo više puta ubacivati karticu i da smo izloženi, jer se sve odvija na javnoj površini.”

“Igrači se naginju preko pulta i gledaju imate li hlače ili suknju”

Mnoga radna mjesta u Lutriji do nedavno nisu bila zaštićena ni ogradom od pleksiglasa, unatoč zahtjevima koje RSR konstantno upućuje Lutriji. Neki od razloga za postavljanje zaštitne ograde su neugodne situacije u koje radnice dolaze zbog nekulturnog ponašanja igrača i bolja zaštitna prodavačica. Lutrija je zahtjev odbijala, uz obrazloženje da prodavači i kupci moraju biti u što bližem kontaktu.

Radnici Lutrije posljednji su dobili zaštitne pregrade, iako je sindikat to tražio mjesecima prije zakonske obveze - Foto: RSR

“Igrači se naginju preko pulta, kako im se prohtije, i gledaju imate li hlače ili suknju, česti su seksistički komentari i unošenje u lice jer im nešto nije pravo, došli su se iskaliti na vas. Jako mi je neugodno što smo tako izloženi. Šefovi nam kažu da pazimo na novac, igrači ne smiju vidjeti da brojimo, a pitam se kako to napraviti na otvorenom radnom mjestu. Ako probam nešto reći gospodinu, odgovorit će – ‘ko si ti, šta ćeš ti meni govoriti’. Nije nam lako, pogotovo ženama, u ovom poslu”, objašnjava Jasna radno okruženje i dodaje: “Sad su zbog korone postavili mali pleksiglas. To nije dovoljna zaštita, jer igrači i dalje guraju ruke, hoće doći do srečke, nemaju kulturu, jako su neugodni. Lutrija želi da budemo u što bližem kontaktu s igračima, a meni je to prestrašno. Radimo na otvorenim mjestima, može me svatko udariti ako hoće, zgrabiti za kosu... Privatne kladionice su sve zatvorene, mora biti neko staklo, zaštita, ipak radimo s novcem, vrijednosnicama.”

Mario Jukić dodaje: “Kada je u pitanju korporativna sigurnost i zaštita na radu Lutrija kaska za svima – bitno im je samo da se zadovolje minimalne zakonom propisane norme kako firma ne bi dobila neku kaznu, a ne sigurnost radnika. Prije i za vrijeme korona-krize tražio sam nekoliko puta (na inzistiranje radnika koje zastupam) da se na prodajna mjesta stave zaštitne pregrade, međutim HL je sve te zahtjeve uredno odbijala. Postavili su pleksiglas tek kad je zbog korone došla odredba da takva zaštita mora postojati”.

Zbog nepostojanja zaštite radnicima je osim da odu na wc i pauzu, onemogućeno i češće pranje ruku i dezinfekcija, jer ne mogu napustiti radno mjesto, kao i održavanje razmaka zbog nepristojnih igrača.

Osim sramotnog rodnog jaza u plaćama i nebrige za zaštitu radnica, odnos Lutrije prema ženama vidi se i u seksističkim reklamama koje ih ponižavaju (čije koštanje nastoje prikazati kao poslovnu tajnu, kažu u RSR). Jedan primjer je reklama za aplikaciju Kladionice HL, koju na mobitelu pokazuje djevojka, uz natpis „Skinij je!” Zbog te reklamne kampanje svojedobno je reagirala Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, a nakon reakcije Lutrija je povukla spornu kampanju.

Foto: VoxFeminae

Radnicima tri, a menadžmentu stotinjak slobodnih dana godišnje

Prodavači lutrije imaju samo tri sigurna neradna dana godišnje (Božić, Uskrs i Novu godinu), za razliku od top menadžmenta koji ima 116 slobodnih dana godišnje – sve subote i nedjelje, desetak blagdana godišnje, uz spajanje kad se jedan radni dan nađe između vikenda i blagdana. “Kad je bio doček nogometaša prošle godine dobili su obavijest da niti ne moraju doći na posao”, kaže Mario Jukić.

Radnici zaposleni u standardnom lokalu imaju jedan slobodan dan tjedno, najčešće nedjelju ili ponedjeljak, jer se te dane radi jedna smjena – jedan prodavač radi, drugi je slobodan. Lokali koji se nalaze u trgovačkim centrima moraju imati radno vrijeme kao centri. Ako se rade dvije smjene po danu radnici moraju čekati da uprava nađe nekog za zamjenu. “Ne možete planirati, nemate fiksni raspored, pati privatni život, a nije u redu do zadnjeg trena ne znati kad ćete biti slobodni, to je pravo svakog radnika”, kaže naša sugovornica. Ona radi i blagdanima i praznicima: “Velika Gospa i *Oluja* ove se godine rade po redovnom radnom vremenu. Mislim da je to pretjerano, nismo toliko potrebni, inače je bilo skraćeno. Plate to nešto više, ali ovako nitko ne može biti slobodan, potrebne su dvije smjene, a kad je skraćeno možemo se mijenjati. Mnogima bi više značio slobodan dan i obiteljsko vrijeme, nego novac.”

Za vrijeme karantene kad prodavaonice nisu radile prodavačima su uzimani dani godišnjeg po principu “dva slobodna za jedan dan godišnjeg”, a u razdoblju pred otvaranje “dan za dan” – zbog toga većini nije ostalo ništa od godišnjeg za 2020. Inače je praksa da jedan dio biraju radnici, a drugi poslodavac, koji često o početku obavijesti radnike tek dan prije. „To izaziva frustracije, jer ne mogu mužu danas reći da uzme godišnji od sutra“, kaže naša sugovornica Jasna.

Zakon o zaštiti na radu za Lutriju je mrtvo slovo na papiru

To izaziva frustracije, a posljedično i stres, naglašava Jukić. “Prema čl. 51. Zakona o zaštiti na radu poslodavac je obavezan provoditi prevenciju stresa na radu koji je uzrokovan sadržajem ili organizacijom rada, radnim okruženjem, lošom komunikacijom i međuljudskim odnosima, kako bi otklonio mogućnost da se smanji radna učinkovitost radnika i pogorša njegovo zdravstveno stanje. Radno opterećenje u Lutriji je sve veće, za sve manju realnu plaću, jer nominalne plaće godinama stagniraju, a troškovi života rastu. Isti članak Zakona govori da je poslodavac posebnu pozornost obavezan usmjeriti na radne uvjete i okolinu, npr. izloženost nasilnom ponašanju, buku, vrućinu... Jedna prodavačica svojedobno je bila žrtva razbojstva na svom radnom mjestu. Policija je uhitila i procesuirala počinitelja, ali on nije dobio ni zabranu ulaska na to prodajno mjesto.

Osobno sam imao slučaj da sam tijekom ljetnog perioda radio na radnom mjestu na kojem je bio neispravan klima uređaj. Inzistirao sam da se uređaj popravi i dobio zajedljive primjedbe nadređenih “da se ne pletem u tuđi posao”, iako sam istodobno i povjerenik radnika za zaštitu na radu. Kada je nakon nebrojeno inzistiranja klima uređaj na koncu popravljen, dobio sam premještaj u trgovački centar gdje je prodajno mjesto blizu velikih rotirajućih vrata. Zbog toga sam nekoliko mjeseci i zimskih mjeseci konstantno bio prehladen i čitav hladni period bio prisiljen raditi u jakni dugih rukava. Pa se ti buni da ti nešto ne valja na radnom mjestu, bit ćeš za kaznu stavljen u još goru situaciju... Sve spomenuto pokazuje da su za Hrvatsku lutriju odredbe Zakona o zaštiti na radu samo mrtvo slovo na papiru“, ogorčeno rezimira Jukić.

Zabranjena distribucija sindikalnog tjednika i otkazi “bundžijama”

Na skupovima radnika predsjednik Uprave HL često govori o nužnosti dvosmjerne komunikacije na relaciji Uprava-zaposlenici, kaže Mario Jukić. No, neki potezi Lutrije govore suprotno. Na primjer, u sindikalnom tjedniku RSR je iznio svoje stavove oko radničkih problema i kolektivnih pregovora. Međutim, Lutrija je postupno zabranila distribuciju. Na službene upite sindikata više niti ne odgovara, pa je stoga sindikat za dobivanje odgovora prisiljen obraćati se drugostupanjskom tijelu – povjereniku za informiranje.

Slučaj radnika Renata Dvoržaka također je primjer ušutkivanja i suptilna poruka prodavačima da drže jezik za zubima i da se ne bune, jer će proći kao on. Dvoržak je povjerenicima HL za etiku i nadzor nepravilnosti uputio [otvoreno pismo](#) u kojemu je progovorio o sramotnom odnosu Uprave prema prodavačima i upozorio da prodavači imaju najniži koeficijent složenosti poslova. Zbog iznošenja mišljenja u kolovozu 2020. dobio je otkaz pod optužbom da je odao službenu tajnu, jer je rekao da prodavači sami nose polog u banku i time navodno ugrozio njihove živote.

Optužba je apsurdna iz nekoliko razloga: Lutrija je sama u nedavnom oglasu za posao navela da je jedan od radnih zadataka nošenje gotovine. Drugo, u gore opisanim primjerima vidjeli smo kako Lutrija brine o zaštiti svojih radnika, uz odbijanje postavljanja pleksiglasa na radna mjesta, osiguranje je loše – kladionice i automat-klubovi Hrvatske lutrije često su mete [pljački i prepada](#). Što se videonadzora tiče, na gotovo svaku prijavu igrača protiv prodavača skida se snimka kako bi se utvrdilo što se dogodilo, ali ako prodavač ima manjak gotovine ili vrijednosnica, onda se zahtjev za skidanjem snimke u pravilu ignorira. K tome, predsjednik Povjerenstva za zaštitu na radu rekao je da bi zaštitari bili preskupi za firmu, stoji u članku [na Radničkom portalu](#).

Isječak iz Sindexpressa, zabranjenog sindikalnog glasila - Foto: RSR

REPUBLIČKI SINDIKAT RADNIKA HRVATSKE SINDIKALNI CENTAR IGRE NA SREĆU

Sindexpress - 07/18

NEMAMO KOLEKTIVNI UGOVOR, A NISMO ZAPOČELI NITI PREGOVORE... ZAŠTO?

U prošlom broju Sindexpressa detaljno smo pisali o tome zašto u HL još uvijek nije sklopljen kolektivni ugovor i argumentirano dokazali da ne postoje nikakve zapreke da se kolektivni ugovor sklopi. Također smo pozvali drugi reprezentativni sindikat u HL da konačno započnemo pregovore za novi kolektivni ugovor, međutim na našu veliku žalost i na žalost svih zaposlenika HL nismo dobili pozitivan povratan odgovor.

Procedura pregovora za novi kolektivni ugovor je takva da svi

“Kada je u pitanju odmazda prema radnicima koji se ‘drznu’ javno iznijeti ono što ih muči na radnome mjestu indikativan je i slučaj prodavačice Ivane Krolo iz Splita koja se na [prošlogodišnjem skupu radnika za regiju Jug](#) usudila Upravi reći koji su stvarni problemi prodavača. Nekoliko mjeseci kasnije gotovo je dobila otkaz ugovora o radu, a spasila ju je jedino činjenica da je u tom trenutku bila u drugom stanju. [Lutrija je u zadnji čas odustala od davanja otkaza trudnici](#) svjesna kakav bi to negativan publicitet prouzrokovalo”, ogorčeno nam govori Mario Jukić i nastavlja opisivati Lutrijine metode odmazde:

“U strahu od odmazde radnici svoje nezadovoljstvo drže u sebi i upiru sve nade u RSR čije djelovanje Uprava HL na sve načine pokušava otežati i onemogućiti, počevši od zabrane distribucije sindikalnih glasila, pritisaka i zastrašivanja povjerenika, premještaja, montiranih opomena, neovlaštenog oduzimanja mobitela na radničkim skupovima, pa nadalje. Dokle to podmetanje i ‘udarci ispod pojasa’ sežu najbolje ilustrira činjenica da je Lutrija u medije plasirala članak da su se svi radnici Hrvatske lutrije dobrovoljno odrekli ovogodišnje uskrsnice, iako sam ja kao sindikalni povjerenik bio kategorički protiv toga što sam i prenio članovima sindikata. Na taj način su me pokušali diskreditirati u očima članova, pa smo bili prisiljeni zatražiti [ispravak netočne informacije](#)”, opisuje Jukić Lutrijine metode odmazde.

Uprava ne zna kako žive radnici

Da odgovorimo na pitanje s početka teksta – evidentno je da HL ne brine o svojim radnicima. Štoviše, rukovodeći kadrovi Lutrije ni ne znaju kako žive njezini prodavači. Povodom mjera protiv korone objavili su u jednoj preporuci da se otkazuju sva službena putovanja u inozemstvo, a prodavačima poručili da razmotre odgodu privatnih putovanja u sve države i regije zahvaćene novim koronavirusom, koja nisu nužna.

“Pa prodavači Hrvatske lutrije ne dobiju plaćene putne troškove ni kad idu na edukacije za potrebe firme, pa čak ni onda kada povedu još par kolega, a tu se priča o nekim inozemnim dnevnicama”, komentiraju u RSR navedenu poruku i dalje navode “primanja (prodavača) su takva da velika većina jedva krpa kraj s krajem i stalno pleše po ivici egzistencijalnog minimuma. Mnogima od njih je neko putovanje u inozemstvu samo nedosanjani san! Ono što je najžalosnije u cijeloj ovoj priči je to što su prodavači HL do prije desetak godina imali relativno pristojna primanja koja su omogućavala dostojanstven život, a danas su doslovce pauperizirani. Nekad su imali više nego dvostruko veće plaće nego zaposlenici drugih priređivača igara na sreću, kasina i kladionica koji su tada bili totalno potplaćeni, a sada su im plaće iste ili manje nego kod konkurencije. Privatnici su naučili lekciju da ako žele spriječiti preveliku fluktuaciju radnika koja se negativno odražava na rad poduzeća i imati motivirane zaposlenike moraju povisiti cijenu rada, a Lutrija vodi potpuno drugačiju politiku plaća.”

Kako bolji uvjeti rada, bolja plaća i putovanje u inozemstvo ne bi ostali san, članovi i povjerenik Republičkog sindikata

radnika ne odustaju od borbe i ustraju u zahtjevima za povećanjem koeficijenta prodavačima, ukidanjem kliznih koeficijenata, kvartalnim usklađivanjem plaća s indeksom rasta troškova života, realnim plaćanjem putnih troškova i drugim zahtjevima. Mi ih podržavamo i pozivamo radnice i radnike koji su možda trenutno obeshrabreni da se učlane u borbeni RSR, jer jedino na taj način mogu poboljšati svoj položaj na radnom mjestu i u društvu.

Objavu ovog teksta podržala je Agencija za elektroničke medije, putem natječaja za potporu novinarskim radovima objavljenog 30. 6. 2020.

Izvor naslovne fotografije: RSR

Autorica teksta:

[Ana Vragolović](#)

Preporučite članak:

Like 64